

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ**

**Методичні рекомендації
з дисципліни
«Психологія»**

для студентів спеціальності 6.016 Спеціальна освіта,
спеціалізація «Олігофренопедагогіка. Логопедія. Здоров'я людини»

УДК 159.9-057.875(477)(072)

М 54

Методичні рекомендації з дисципліни «Психологія» для студентів спеціальності 6.016 Спеціальна освіта, спеціалізація «Олігофренопедагогіка. Логопедія. Здоров'я людини». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. – 29 с.

Розробники:

Кляп М.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації;

Романів О.П., кандидат медичних наук, в.о. завідувача кафедри фізичної реабілітації.

*Затверджено і рекомендовано до друку
методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №1 від 30 жовтня 2017 р.)*

© ДВНЗ «УжНУ», 2017

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
	Спеціальність підготовки: 6.016 Спеціальна освіта		
Модулів – 1	Спеціалізація: Олігофренопедагогіка. Логопедія. Здоров'я людини	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	18 год.
		Семінарські	
		42 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		108 год.	158 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 1:2,
- для заочної форми навчання – 1:8.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма дисципліни “Психологія ” розрахована на студентів, які навчаються в ВНЗ за спеціальністю “Спеціальна освіта”, спеціалізація «Олігофренопедагогіка. Логопедія. Здоров’я людини». Студенти навчаються протягом 3 років та 10 місяців за денною формою навчання та 4 роки і 10 місяців за заочною формою навчання, здобуваючи кваліфікацію „Вчитель-дефектолог, вихователь дітей з вадами психофізичного розвитку, асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням. Вчитель основ здоров’я”. Навчальна дисципліна „Психологія” є нормативною, вивчається у 1-му семестрі, має обсяг 180 годин (6 кредитів) і базується на основних поняттях з біології за курс повної загальної середньої освіти, знаннях з шкільного предмета «Основи здоров’я».

Вивчення курсу передбачає засвоєння студентами системи психологічних знань, основних понять з кожної теми, навичок щодо використання отриманих знань у повсякденній практичній діяльності з організації корекційно-розвивальної роботи для дітей з особливими потребами.

Мета курсу покликана сформуванню у студентів – майбутніх дефектологів – уявлення про психологію як науку, її методологічні засади, здобути знання про психіку та психічні явища, а також про психічні процеси, особливості їх функціонування та впливу на особистість. Студенти ознайомляться з поняттями індивіда, особистості та індивідуальності, джерелами активності особистості, видами діяльності, соціально-психологічними основами функціонування людських спільнот. Особливістю вивчення цієї дисципліни студентами спеціальності “Спеціальна освіта” є засвоєння основних понять про своєрідність перебігу психічних процесів у дітей з особливими потребами.

Предмет: психіка людини, її емоційно-вольова та когнітивна сфери, закономірності психічного розвитку дитини, формування особистості в процесі виховання, навчання й освіти; психологічні закономірності процесів навчання і виховання дітей та підлітків.

Основною **метою** цієї навчальної дисципліни є:

- ознайомити з системою основних понять із загальної психології, що дозволить студентові краще розуміти ці науки, самостійно працювати з літературою;
- сформуванню системи знань про свідомість особистості як найвищу цінність суспільства; усвідомити сутності механізмів психічних процесів, станів, якостей особистості як підвалин її формування у процесі виховання, навчання та освіти;
- розширити пізнавальну сферу студентів, сформуванню уявлення про емоційно-вольову сферу та індивідуально-психологічні властивості особистості;
- розкрити співвідношення природних факторів (спадковість, дозрівання організму тощо) і суспільних засобів у психологічному розвитку людини, вивчити рушійні сили індивідуального розвитку психіки людини та закономірності переходу від попередніх до наступних періодів розвитку;
- вивчити індивідуальні психологічні відмінності у розвитку людей різних вікових груп, а також здорових дітей та їх ровесників, що мають психофізичні порушення;

- засвоїти закономірності виникнення психологічних новоутворень у дітей різних вікових груп у процесі їх навчання та виховання, формування мотивів і цілей учіння, створення оптимальних умов для засвоєння молоддю знань, умінь та навичок;

- ознайомити з психологічними особливостями роботи педагога, пов'язаними з навчанням і вихованням дітей, взаємовідносин з колегами, співпраці з батьками та іншими фахівцями;

- сформувати вміння правильно оцінювати себе та інших людей, будувати службові та міжособистісні стосунки, організовувати спільну діяльність, впливати на поведінку, надавати психологічну допомогу, творчо застосовувати досвід навчання та виховання, працювати над самовдосконаленням.

За результатами вивчення навчальної дисципліни «Психологія» студенти повинні

знати: основні терміни та поняття психології на рівні їх відтворення й тлумачення; загальну характеристику розвитку емоційно-вольової сфери та індивідуально-психологічних властивостей особистості; особливості впливу темпераменту на індивідуальний стиль діяльності людини; основні механізми формування характеру особистості; структуру здібностей та специфіку їх формування та розвитку; основні засади організації спільної діяльності та спілкування, попередження та вирішення конфліктів; закономірності розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя, співвідношення у цьому процесі природних (спадковості, дозрівання організму тощо) і суспільних факторів; індивідуально-психологічні відмінності у психологічному розвитку дітей, підлітків та молоді;

вміти: застосовувати набуті знання у практичній діяльності при здійсненні корекційно-розвивальної роботи із дітьми з особливими потребами, а також у роботі із здоровими учнями при викладанні предмета «Основи здоров'я»; застосовувати наукові методи дослідження та інтерпретації психічних явищ; створювати сприятливу психологічну атмосферу у спілкуванні та спільній діяльності.

Головними формами роботи з навчальної дисципліни є лекційні, практичні заняття, консультації, самостійна робота студентів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психіка. Когнітивна та афективна сфери людини

- Тема 1. Психологія як наука. Методи психології.
- Тема 2. Біологічні основи психіки. Психіка і свідомість.
- Тема 3. Пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприйняття.
- Тема 4. Увага і пам'ять як складові пізнавальної сфери особистості.
- Тема 5. Мислення та інтелект. Роль уяви і творчості у життєдіяльності людини.
- Тема 6. Емоції та почуття.
- Тема 7. Поняття волі та її функції. Психічні стани.

Змістовий модуль 2. Особистість у діяльності та спілкуванні

- Тема 8. Поняття особистості.
- Тема 9. Темперамент як індивідуально-психологічна характеристика особистості.
- Тема 10. Характер як соціально-психологічна особливість особистості.
- Тема 11. Задатки, нахили, здібності.
- Тема 12. Діяльність як прояв активності людини.
- Тема 13. Мовлення і спілкування.
- Тема 14. Психологія соціальних спільнот.
- Тема 15. Основи психології людини з обмеженими можливостями.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Психіка. Когнітивна та афективна сфери людини												
Тема 1. Психологія як наука. Методи психології		2	4			6		2				10
Тема 2. Біологічні основи психіки. Психіка і свідомість		2	4			8		2				20
Тема 3. Пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприйняття		2	2			6		2				10
Тема 4. Увага і пам'ять, як складові пізнавальної сфери людини		2	4			6						10
Тема 5. Мислення та інтелект. Роль уяви і творчості у життєдіяльності людини		2	2			6			2			10
Тема 6. Емоції та почуття		2	2			8		2				10
Тема 7. Поняття волі та її функції. Психічні стани		2	2			8						10
Модульне контрольне оцінювання №1			1									
Разом за змістовим модулем 1		14	21			54		8	2			80

Змістовий модуль 2. Особистість у діяльності та спілкуванні											
Тема 8. Поняття особистості		2	4			10		2			10
Тема 9. Темперамент як індивідуально-психологічна особливість особистості		2	2			6		2			10
Тема 10. Характер як соціально-психологічна особливість особистості		2	2			6		2			10
Тема 11. Задатки, нахили, здібності		2	2			6					10
Тема 12. Діяльність як прояв активності людини		2	2			6		2			10
Тема 13. Мовлення та спілкування		2	2			6			2		8
Тема 14. Психологія соціальних спільнот		2	4			8		2			10
Тема 15. Основи психології людини з обмеженими можливостями		2	2			6					10
Модульне контрольне оцінювання №2		-	1								
Разом за змістовим модулем 2		16	21			54		10	2		78
Усього годин	180	30	42			108	180	18	4		158

5. Теми практичних занять

№ п/п	Тема та короткий зміст заняття	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Психіка. Когнітивна та афективна сфери особистості			
1	Тема: Психологія як наука. Методи психології 1. Предмет і завдання сучасної психології. 2. Основні принципи психології. 3. Структура сучасної психології. Взаємозв'язок психології з іншими науками. 4. Основні етапи історії психології. Напрями, школи і концепції в психології. 5. Поняття про метод і методологію. Етапи наукового дослідження. Вимоги до проведення психологічних досліджень. 6. Основні та допоміжні методи психологічних досліджень.	2	
2	Тема: Історичні аспекти розвитку психологічної науки 1. Основні етапи історії психології. 2. Досягнення вітчизняної школи психологів. 3. Психологічні напрями, школи і концепції в західній психології. 4. Розвиток психологічної думки в Україні. 5. Наукові підходи до проблеми психології людини з обмеженими можливостями.	2	
3	Тема: Біологічні основи психіки 1. Форми відображення дійсності. 2. Розвиток психіки у філогенезі. 3. Мозок і психіка. 4. Рефлекторний характер психічної діяльності. Функціональна асиметрія головного мозку. 5. Поняття про першу та другу сигнальні системи. Відмінність психіки людини і тварини. 6. Основні форми прояву психіки.	2	
4	Тема: Психіка і свідомість 1. Наукова, життєва та народна психологія та парапсихологія як джерела знань про психіку. 2. Психіка і свідомість. Структура свідомості. 3. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості. Розвиток психіки в онтогенезі. 4. Співвідношення свідомого та несвідомого. 5. Свідомість і самосвідомість. 6. Розвиток самосвідомості в онтогенезі.	2	
5	Тема: Відчуття і сприйняття в системі інтелектуальних властивостей особистості	2	

	<p>1. Поняття про відчуття. Класифікація і види відчуттів.</p> <p>2. Властивості і закономірності відчуттів.</p> <p>3. Чутливість і її виміри.</p> <p>4. Сприйняття як початкова ланка пізнавального процесу, його особливості.</p> <p>5. Класифікація і види сприйняття.</p> <p>6. Відчуття і сприйняття як активні процеси пошуку і обробки інформації. Роль відчуття і сприйняття у життєдіяльності людини.</p>		
6	<p>Тема: Поняття про увагу</p> <p>1. Природа уваги.</p> <p>2. Класифікація й види уваги.</p> <p>3. Властивості уваги.</p> <p>4. Уважність як властивість особистості. Причини неухважності.</p> <p>5. Розвиток і виховання уваги.</p>	2	
7	<p>Тема: Пам'ять</p> <p>1. Поняття пам'яті. Теорії пам'яті.</p> <p>2. Класифікація і види пам'яті.</p> <p>3. Процеси пам'яті.</p> <p>4. Індивідуальні особливості пам'яті.</p> <p>5. Розвиток і виховання пам'яті.</p>	2	
8	<p>Тема: Мислення та інтелект. Уява і творчість</p> <p>1. Мислення як процес.</p> <p>2. Класифікація і види мислення.</p> <p>3. Операції і форми мислення. Значення мислення при розв'язанні задач.</p> <p>4. Індивідуальні відмінності мислення. Інтелектуальні властивості особистості.</p> <p>5. Мислення і мовлення.</p> <p>6. Поняття про уяву. Види і прийоми уяви.</p> <p>7. Розвиток уяви. Поняття про творчість і творче натхнення.</p>	2	2
9	<p>Тема: Емоції та почуття</p> <p>1. Емоції та почуття.</p> <p>2. Фізіологічне підґрунтя емоцій і почуттів.</p> <p>3. Роль емоцій у керуванні поведінкою та діяльністю. Основні емоційні стани.</p> <p>4. Види почуттів.</p> <p>5. Професійні особливості емоційно-почуттєвої сфери.</p>	2	
10	<p>Тема: Воля та її функції. Психічні стани</p> <p>1. Поняття про волю та її функції.</p> <p>2. Фази та ознаки вольових дій, їх стимулювання.</p> <p>3. Вольові якості.</p> <p>4. Переборення безвілля.</p> <p>5. Психічні стани та їх класифікація.</p> <p>6. Особливості психічних станів, їх вплив на життєдіяльність.</p>	2	

	Модульне контрольне оцінювання №1	1	
	Всього за змістовим модулем 1	21	2
Змістовий модуль 2. Особистість у діяльності та спілкуванні			
11	Тема: Поняття особистості 1.Індивід, людина, особистість, індивідуальність, суб'єкт. 2.Основні теорії особистості. 3.Основні чинники та рушійні сили розвитку особистості. 4.Структура особистості. 5.Спрямованість особистості.	2	
12	Тема: Самосвідомість особистості 1.Поняття про самосвідомість. 2.Образ «Я», «Я-концепція». 3.Самооцінка. Рівень домагань особистості. 4.Психологічний захист особистості. 5.Розвиток і виховання особистості.	2	
13	Тема: Темперамент як індивідуально-психологічна характеристика особистості 1. Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. 2. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика. 3. Основні властивості темпераменту. Компоненти темпераменту. 4. Роль темпераменту у трудовій і навчальній діяльності.	2	
14	Тема: Характер як соціально-психологічна особливість особистості 1.Поняття про характер. Природні та соціальні передумови характеру. 2.Структура характеру, його компоненти. Взаємозв'язок і відмінності темпераменту і характеру. 3.Риси характеру. 4.Акцентуація рис характеру. 5. Зовнішні ознаки характеру (вчинки і дії, особливості мови, загальний вигляд людини). Проблеми виховання і перевиховання характеру.	2	
15	Тема: Задатки, нахили, здібності 1.Поняття про здібності, їх розвиток. 2.Теорії здібностей: концепція Ф. Галлея та Ф. Гальтона. 3.Види здібностей, їх структура. 4.Рівні здібностей. 5.Індивідуальні відмінності у здібностях людей. Розвиток здібностей.	2	
16	Тема: Діяльність як прояв активності людини 1.Активність та діяльність. 2.Зміст і структура діяльності. 3.Потреби, мотиви та цілі діяльності. Класифікація потреб.	2	

	4.Інструментальна основа діяльності. 5.Основні види діяльності. 6.Індивідуальний стиль діяльності та його ознаки.		
17	Тема: Мовлення і спілкування 1.Поняття про мову і мовлення. Функції мовлення. 2.Фізіологічні механізми мовлення. 3.Види мовлення. 4.Поняття про спілкування. Засоби спілкування. 5.Види спілкування. 6.Рівні спілкування. 7.Багатоплановий характер спілкування.	2	2
18	Тема: Психологія соціальних спільнот 1.Взаємодія людей у соціальних групах. Класифікація груп. 2.Великі та малі соціальні групи. 3.Рівні розвитку групи. 4.Міжособистісні відносини в групах. 5.Сумісність та спрацьованість. Соціально-психологічний клімат як умова ефективності спільної діяльності. 6.Поняття про лідерство. Основні теорії лідерства. 7.Типи лідерства. 8.Лідер і керівник.	2	
19	Тема: Конфлікти та шляхи їх розв'язання 1.Поняття конфлікту. Функції конфлікту. 2.Структура та динаміка конфлікту. 3.Типологія конфліктів. 4.Основні стилі поведінки у конфлікті. 5.Шляхи розв'язання конфліктів. Медіація та посередництво. 6.Переговори як засіб розв'язання конфліктів. 7.Керівник у конфліктній ситуації.	2	
20	Тема: Основи психології дитини з обмеженими можливостями 1.Загальна характеристика людей з обмеженими можливостями як соціальної групи. 2.Соціально-психологічні особливості дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. 3.Особливості розвитку дітей з порушенням інтелекту та із затримкою психічного розвитку. 4.Психолого-педагогічні особливості дітей з порушенням мовлення. 5.Психологічні проблеми сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями.	2	
21	Модульне контрольне оцінювання №2	1	
	Всього за змістовим модулем 2	21	2
	Разом за модулем	42	4

6. Самостійна робота

№	Теми та короткий зміст	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Психіка. Когнітивна та афективна сфери особистості			
1	Основні підходи до визначення історичних етапів розвитку психологічної науки. Психологічні напрями, школи і концепції. Внесок вітчизняної школи психологів у розвиток психологічної науки. Сучасні світові тенденції розвитку психологічної науки. Розвиток психологічної думки в Україні. Методи і принципи психології. Галузі психології.	6	10
2	Розвиток психіки у філогенезі та онтогенезі. Структура і функціонування центральної нервової системи людини. Мозок, людська психіка і психічне в єдності світу. Рефлекторний характер психічної діяльності. Функціональна асиметрія головного мозку. Сигнальна діяльність кори головного мозку. Основні форми прояву психіки та їх взаємозв'язок. Свідомість. Структура свідомості. Психологія несвідомого.	8	20
3	Поняття про відчуття. Аналізаторне вчення І.П.Павлова про відчуття. Поняття про сприймання як початкову ланку пізнавального процесу. Нейрофізіологічні механізми відчуттів та сприймання. Властивості та закономірності відчуттів та сприймання. Відчуття та сприймання як активні процеси пошуку й обробки інформації.	6	10
4	Поняття про увагу, природа уваги. Види і властивості уваги. Уважність як властивість особистості. Розвиток і виховання уваги. Теорії пам'яті. Класифікація і види пам'яті. Мнемонічні властивості особистості. Запам'ятовування та його види. Умови успішного відтворення. Збереження і забування як процеси пам'яті. Розвиток і виховання пам'яті.	6	10
5	Мислення як процес. Класифікація видів мислення. Принцип єдиного інтелекту та професійне мислення. Проблемна ситуація і задача. Мислення і мовлення. Інтелектуальні властивості особистості. Дослідження в галузі штучного інтелекту. Фізіологічні основи уяви. Уява і фантазія. Поняття про творчість. Творче натхнення. Психологічні проблеми навчання творчості. Творчий тренінг.	6	10
6	Зв'язок пізнавальної та афективної сфер особистості. Потяги та емоції. Емоції та почуття. Фізіологічні механізми почуттів. Форми переживання почуттів. Емоційні стани. Функціональне призначення афективної сфери. Оцінка і спонукання.	8	10
7	Воля і мотив. Функції волі. Локус контролю та типи критеріїв волі. Фази та ознаки вольових дій. Стимулювання вольових дій. Вольові якості. Сутність психічних станів, їх класифікація. Особливості психічних станів. Фізіологічні основи і зовнішні вияви психічних станів.	8	10

	Всього за змістовим модулем 1	54	80
Змістовий модуль 2. Особистість у діяльності та спілкуванні			
8	Теорії особистості. Вітчизняні теорії особистості. Теорії розвитку особистості. Структура та компоненти особистості. Спрямованість особистості. Потреби як джерело активності особистості. «Я-концепція» та її психологічний захист особистості. Самосвідомість та самооцінка. Рівень домагань особистості.	10	10
9	Історія розвитку вчення про темперамент. Індивідуально-психологічні, психофізіологічні властивості особистості, темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту. Роль темпераменту в трудовій та навчальній діяльності. Дослідження типу темпераменту.	6	10
10	Соціально-психологічна характеристика особистості, характер. Характер і темперамент. Характер та індивідуальність. Риси характеру. Акцентуація характеру.	6	10
11	Генетичний аспект особистості: від задатків до здібностей. Нахили. Види здібностей. Розвиток здібностей. Талант і геніальність.	6	10
12	Джерела активності особистості. Класифікація потреб. Потреби і мотиви. Мотиви і цілі діяльності. Психологічна структура діяльності. Інструментальна основа діяльності. Рухи і дії. Знання, навички і вміння. Види діяльності. Мотивація та пізнавальні процеси.	6	10
13	Мислення та мовлення. Поняття про мову та мовлення. Фізіологічні механізми мовлення. Функції мовлення. Поняття спілкування та його види. Функції і труднощі спілкування. Види спілкування. Засоби спілкування. Багатоплановий характер спілкування. Спілкування у конфлікті.	6	8
14	Основні параметри групи. Класифікація груп. Рівні соціально-психологічного розвитку групи. Соціально-психологічний клімат у колективі. Теорії лідерства. Роль лідера у роботі колективу. Керівник і лідер.	8	10
15	Загальна характеристика людей з обмеженими можливостями. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями опорно-рухового апарату. Психологічні особливості розвитку дітей з розумовою відсталістю. Особливості психічного стану дорослих з порушеннями інтелекту. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху. Особливості розвитку людини з порушеннями зору. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери.	6	10
	Всього за змістовим модулем 2	54	78
	Разом за модулем	108	158

Теми рефератів з дисципліни «Психологія»

1. Предмет, завдання, основні категорії психології. Психологія у системі наук.
2. Зародження і розвиток психології.
3. Матеріалізм та ідеалізм у психології.
4. Напрями психології у ХХ столітті.
5. Галузі психології та їх характеристика.
6. Роль психології в оптимізації професійної діяльності.
7. Структура і функціонування центральної нервової системи людини.
8. Мозок і людська психіка.
9. Свідоме і несвідоме у психіці людини.
10. Характеристика особистості, основні фактори її розвитку.
11. Теорії розвитку особистості.
12. Потреби, мотиви, поведінка.
13. «Я-концепція» та її вплив на функціонування особистості.
14. Самосвідомість. Психологічний захист особистості.
15. Пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприйняття.
16. Характеристика психічних процесів: увага, пам'ять.
17. Поняття пам'яті, її індивідуальні особливості.
18. Поняття мислення, його форми та різновиди.
19. Мовлення та мислення.
20. Мислення та інтелект.
21. Мовлення та спілкування.
22. Емоції та почуття.
23. Професійні, вікові та статеві особливості емоцій і почуттів.
24. Поняття про волю.
25. Поняття про темперамент, класифікація та психологічна характеристика основних типів.
26. Задатки та здібності, їх розвиток.
27. Характер, його структура.
28. Спрямованість особистості.
29. Психічні стани.
30. Поняття діяльності, її види.
31. Міжособистісні стосунки.
32. Основи соціальної психології груп.
33. Лідерство та його сутність.
34. Поняття спілкування, його функції та види.
35. Психологія конфлікту.
36. Психологічні основи девіантної поведінки.
37. Соціально-психологічні особливості дітей з вадами слуху і зору.
38. Психологічні особливості розвитку дітей з порушеннями інтелекту.
39. Соціально-психологічні особливості розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
40. Освіта для дітей з вадами розвитку в Україні: історія і сучасність.

Вимоги до реферату:

Реферат виконується самостійно студентом за однією із запропонованих тем (теми різних студентів не повторюються) впродовж вивчення дисципліни. Захист реферату проходить на практичному занятті, якщо тема реферату розкриває деякий аспект проблеми, що обговорюється на цьому занятті, або на консультації впродовж семестру.

Оформлення реферату: реферат друкується на комп'ютері на сторінках формату А4, гарнітура Times New Roman 14пт. Інтервал між рядками – 1,5. Поля: ліве – 2,0 см; праве – 2,0 см; верхнє – 2,0 см; нижнє – 2,5 см., розміщення тексту по ширині.

Обсяг реферату – до 15 сторінок.

Список використаних джерел складається в алфавітному порядку відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: стандарт «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис» (ДСТУ 7.1:2006 та Форма 23, затверджена ВАК України від 29 травня 2007 року № 342).

Оцінювання реферату та його захисту – до 20 балів (10 балів за зміст реферату та його оформлення, 10 балів за захист).

Структура реферату:

- 1.Титульна сторінка.
- 2.План реферату.
- 3.Вступ.
- 4.Параграфи за темою реферату (не менше 2-х).
- 5.Висновок.
- 6.Література.

У тексті реферату повинні бути посилання на джерела із списку літератури. Бажано висвітлити питання про специфіку прояву того чи іншого психічного процесу або явища (відповідно до обраної теми) у дітей з психофізичними вадами.

7. Методи навчання

1. Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Психологія»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в наукових бібліотеках та мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- практичне заняття;
- консультація;
- підготовка та захист реферату;
- екзамен.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Психологія» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з книжкою (підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою) та комп'ютерними програмами чи глобальною мережею Інтернет; робота з роздатковим матеріалом, виконання тестових завдань та ін.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостей (інтелектуальних, психологічних, морально-етичних тощо) студентів, наявних умов і часу, відведеного для вивчення теми.

У ході лекцій використовуються такі методи: пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний метод (розповідь, лекція, пояснення, робота з роздатковим матеріалом, підручником, демонстрація та ін.), проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розподіляє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування часткових проблем. Під час викладання навчального матеріалу (лекції) може використовуватися мультимедійна презентація.

Перелік методів навчання, що використовуються у процесі вивчення дисципліни:

За типом пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький;
- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний.

За основними етапами процесу:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка.

За системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

За джерелами знань:

- словесні – розповідь, пояснення, лекція, робота з книгою;
- наочні – демонстрація, ілюстрація.

За рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- дослідницький.

8. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання. Застосовуються такі методи оцінювання:

1. Індивідуальне усне опитування.
2. Тестовий контроль (з кількома правильними відповідями).
3. Підготовка та захист реферату або презентації.
4. Письмовий теоретичний контроль.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою в межах окремого змістового модулю, та 100-бальною шкалою у процесі підсумкового модульного контролю. Загальна оцінка складається з оцінок за результатами поточного модульного контролю та підсумками двох змістових модульних контролів (табл. 1).

Модульний контроль проводиться у процесі занять та наприкінці виконання певного розділу програми чи навчального семестру шляхом аналізу показників поточної успішності та письмового тестування. В кожному варіанті є 10 письмових тестів та 2 теоретичні питання. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 1 бал. Теоретичні питання – по 25 балів. За допомогою тестування та відповіді на 2 теоретичні питання оцінюється ступінь освоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 60 балів. До оцінки за результати тестування та відповіді на 2 теоретичні питання додаються оцінки за активність студента на заняттях та результати поточних тестувань протягом практичних занять, максимально 20 балів. Якість самостійної роботи (зміст та захист реферату) теж оцінюється до 20 балів (10 балів за зміст, 10 балів за захист). Протягом навчального семестру проводиться 2 змістових модульних контролі (табл. 1), рейтингові оцінки яких додаються, а також вираховується середнє значення.

Таблиця 1

Шкала контролю змістового модулю

Показники	Бали
Змістовий модульний контроль 1, 2:	
Поточний модульний контроль:	
Письмове опитування (за кожну правильну відповідь на кожен з 10 тестів нараховується 1 бал, а також по 25 балів за 2 теоретичні питання)	0–60
Бали за активність на практичних заняттях (за результатами тестового контролю (5 тестів) на кожному практичному занятті за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал, береться середній бал за оцінювання з усіх занять, що множиться на коефіцієнт 4)	0–20
Бали за якість самостійної роботи: підготовка та захист реферату або презентації за обраною темою	0–20
Загальна оцінка	0–100

Контроль теоретичної підготовленості

Теоретична підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової відповіді на контрольні запитання, що складені у відповідності до змісту навчальної програми.

Таблиця 2

Нарахування балів за теоретичну підготовленість студентів на модульній контрольній роботі

Бали	Критерії оцінки
25	якщо відповідь повна і правильна,
20	якщо відповідь по суті правильна, але не повна,
15	якщо відповідь викладена неповно і з помилками,
10	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять ,
5	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять, з помилками,
0	якщо відповідь не розкриває суті або не зроблена спроба відповісти на поставлені запитання.

Підсумковий модульний контроль проводиться наприкінці навчального семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь засвоєння навчального матеріалу. За результатами вивчення модуля проводиться оцінювання, що включає середній бал за підсумками двох модулів. Максимальна оцінка – 100 балів.

Підсумковий модульний контроль включає наступний вид контролю: екзамен.

Екзамен є заключним підсумковим модульним контролем. До екзамену допускаються тільки ті студенти, які отримали по 60 і більше балів – за контроль першого та другого змістових модулів. Студенти, в яких оцінки за сумою двох змістових модулів дорівнюють або є вищими за 60 балів, можуть не брати участі в екзаменаційному контролі, але за бажанням вони можуть поліпшити свою оцінку, взявши участь в екзамені. Під час екзамену даються письмові відповіді на 2 варіанти тестів (всього 10 тестів). Правильна відповідь в кожному тесті оцінюється в 2 бали. Також студент отримує 2 теоретичних питання, по 40 балів за кожне запитання (табл.4). Максимальна оцінка за екзаменаційну відповідь становить 100 балів (табл.3) відповідно до шкали оцінювання (табл.5).

Таблиця 3

Шкала модульного контролю екзаменаційного опитування

Показники	Бали
Письмове тестування: (10 тестів, за кожен правильну відповідь нараховується 2 бали)	0–20
Письмове опитування (по 40 за 2 теоретичних питання)	0–80
Загальна оцінка	0–100

Нарахування балів на екзамені за теоретичну підготовленість студентів

Бали	Критерії оцінки
40	якщо відповідь повна і правильна
35	якщо відповідь по суті правильна, але не повна
30	якщо відповідь викладена не повно і з незначними помилками
25	якщо питання висвітлено приблизно наполовину
20	якщо відповідь обмежується тільки визначенням окремих понять без пояснень
10	якщо відповідь обмежується визначенням окремих понять, з помилками
0	якщо відповідь не розкриває суті або не зроблена спроба відповісти на поставлені запитання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9.Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Психологія».
2. Збірники тестових завдань з дисципліни «Психологія».
3. Презентації.
4. Інструктивно-методичні матеріали для проміжного і підсумкового контролю знань.
5. Правила модульно-рейтингового оцінювання знань із навчальної дисципліни.
6. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Психологія».

10. Питання для підсумкового контролю

Модуль 1

1. Предмет психології як науки та її завдання.
2. Основні принципи психології.
3. Основні етапи історії психології.
4. Внесок вітчизняної школи психологів у розвиток психологічної науки.
5. Основні психологічні теорії в західній психології (фрейдизм, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична психологія).
6. Структура сучасної психології.
7. Взаємозв'язок психології з іншими науками.
8. Основні методи психологічного дослідження.
9. Характеристика допоміжних методів психологічного дослідження (анкета, тест, соціометрія, бесіда, метод вивчення продуктів діяльності).
10. Вимоги до організації і проведення психологічних досліджень. Етапи психологічного дослідження.
11. Розвиток форм відображення дійсності.
12. Розвиток психіки у філогенезі.
13. Вища нервова діяльність – основа психіки.
14. Рефлекторний характер психічної діяльності.
15. Сигнальна діяльність кори головного мозку.
16. Функціональна асиметрія головного мозку.
17. Сутність відмінностей психіки тварин і людини.
18. Свідомість. Структура свідомості.
19. Психологія несвідомого.
20. Поняття про відчуття. Аналізаторне вчення І.П.Павлова про відчуття.
21. Класифікація і види відчуттів.
22. Властивості та загальні закономірності відчуттів.
23. Поняття про сприйняття. Особливості сприйняття.
24. Класифікація і види сприйняття.
25. Роль відчуттів і сприйняття в життєдіяльності людини.
26. Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті.
27. Класифікація і види пам'яті.
28. Умови ефективності запам'ятовування.
29. Індивідуальні особливості пам'яті.
30. Поняття про мислення. Класифікація і види мислення.
31. Операції мислення.
32. Форми мислення.
33. Індивідуальні відмінності мислення.
34. Поняття про уяву і її роль у життєдіяльності людини.
35. Види уяви. Прийоми створення нових образів.
36. Індивідуальні особливості уяви.
37. Поняття про емоції та почуття.
38. Види почуттів.
39. Характеристика емоційних станів.

40. Поняття про волю та вольові дії.
41. Основні фази складної вольової дії.
42. Вольові якості особистості.
43. Поняття про увагу. Класифікація і види уваги.
44. Властивості уваги.
45. Неуважність та її причини.

Модуль 2

46. Поняття особистості у психології. Індивід, особистість, індивідуальність.
47. Основні чинники і рушійні сили розвитку особистості.
48. Структура особистості.
49. Спрямованість особистості.
50. Самосвідомість. Поняття про «Я-концепцію». Самооцінка.
51. Поняття про активність і діяльність. Зміст і структура діяльності.
52. Потреби як джерело активності. Теорія А.Маслоу «Ієрархія потреб».
53. Інструментальна основа діяльності.
54. Основні види діяльності.
55. Поняття про мову і мовлення. Функції мовлення.
56. Види мовлення.
57. Поняття про спілкування. Засоби спілкування.
58. Види спілкування.
59. Рівні спілкування.
60. Багатоплановий характер спілкування.
61. Групи та їх класифікація.
62. Рівні соціально-психологічного розвитку груп.
63. Міжособистісні відносини у групах.
64. Психологічний клімат у колективі.
65. Поняття про лідерство. Лідер і керівник.
66. Поняття про темперамент. Фізіологічні механізми темпераменту.
67. Психологічна характеристика типів темпераменту.
68. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.
69. Поняття про характер. Характер, темперамент, індивідуальність.
70. Рис характеру.
71. Акцентуація рис характеру.
72. Поняття про здібності, задатки, нахили.
73. Види і рівні здібностей.
74. Поняття про конфлікт, його функції.
75. Класифікація конфліктів.
76. Поведінка людей у конфліктних ситуаціях.
77. Загальна характеристика людей з обмеженими можливостями як соціальної групи.
78. Особливості розвитку людини з порушенням інтелекту.
79. Психолого-педагогічні особливості дітей з порушенням мовлення.
80. Психолого-педагогічні особливості дітей із затримкою психічного розвитку.

11. Приблизні приклади тестів до практичних занять

Виберіть правильні відповіді (кількість правильних відповідей у кожному тесті від однієї до трьох):

1. Психологія – це наука про:

- а) закономірності виникнення і функціонування психіки у людей і вищих тварин;
- б) сфери діяльності людей;
- в) психічні процеси, які є складовими діяльності та спілкування людей;
- г) взаємозв'язок філософії, медицини, мистецтва та релігії;
- д) поєднання матеріального і забобонного в людині.

2. У становленні психологічної науки розрізняють такі основні етапи:

- а) початковий, основний і завершальний;
- б) наука про душу і наука про поведінку;
- в) філософський і постфілософський;
- г) наука про душу; наука про свідомість; наука про поведінку; наука про психіку;
- д) психологія є цілісною наукою, жодні етапи не визначаються.

3. Властивість головного мозку, яка дає змогу людині і тваринам відображати вплив предметів і явищ об'єктивного світу – це:

- а) свідомість;
- б) духовність;
- в) психіка;
- г) збудження і гальмування;
- д) усі відповіді правильні.

4. Наукові знання з психології необхідні для:

- а) розуміння себе та інших;
- б) розв'язування психологічних тестів;
- в) підвищення ефективності власної професійної діяльності;
- г) самовдосконалення, усвідомлення своїх можливостей;
- д) передбачення змін погоди.

5. Відчуття як психічний пізнавальний процес має такі особливості:

- а) є відображенням у мозку окремих властивостей предметів і явищ об'єктивного світу за безпосереднього впливу подразника на відповідні органи;
- б) відображає явища дійсності у сукупності їх властивостей за безпосередньої дії подразника на органи відчуття;
- в) це спотворене відображення дійсності;
- г) поділяються на екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні;
- д) має рефлексорну природу.

6. Увага – це:

- а) психічна властивість організму;
- б) пізнавальний психічний процес, що виявляється у спрямованості та зосередженості людини на певних об'єктах;**
- в) концентрація збудження у певній ділянці кори головного мозку з одночасним гальмуванням в інших;
- г) характерна виключно для диких тварин;
- д) властивість тільки дитячої психіки.

7. Види пам'яті:

- а) моторна, емоційна, образна, словесно-логічна;
- б) мимовільна, довільна;**
- в) тривала, короткочасна, оперативна;
- г) відтворення образів минулого, не локалізованого в часі та просторі;
- д) позитивна, негативна, проміжкова.

8. Види розумових дій:

- а) аналіз, синтез, порівняння, абстрагування;**
- б) спостереження;
- в) індуктивні та дедуктивні умовиводи;
- г) інтуїція;
- д) всі відповіді правильні.

9. Почуття – це:

- а) відображення ситуативного ставлення людини до певних об'єктів;
- б) поняття, що означає те ж, що і емоція;
- в) стійке і узагальнене ставлення до об'єктів;**
- г) специфічні людські узагальнені переживання;
- д) усі відповіді правильні.

10. Основні якості волі:

- а) цілеспрямованість;
- б) терплячість;**
- в) потяги;
- г) енергійність;
- д) боротьба мотивів.

11. Особистість – це:

- а) немовля до 1 року;
- б) студент 1 курсу;**
- в) людина з психофізичними вадами;
- г) шимпанзе;
- д) дитина – першокласник.

12. «Я-концепція»:

- а) це стійка система установок особистості, спрямована на самого себе, що виявляється у самооцінці;
- б) визначає оптимальний термін для розвитку певних якостей людини;
- в) суттєво впливає на функціонування особистості у соціумі;
- г) слугує досягненню внутрішньої узгодженості особистості;
- д) всі відповіді правильні.

13. Сангвінік має такі ознаки:

- а) сильний тип психічної діяльності;
- б) інертність;
- в) працездатність;
- г) багатство міміки і рухів;
- д) схильність до виконання лише звичних дій.

14. У структурі характеру виокремлюють такі компоненти:

- а) воля;
- б) зріст;
- в) темперамент;
- г) розумові риси;
- д) володіння іноземними мовами.

15. Здібності:

- а) це умова успішного здійснення людиною певної діяльності;
- б) задається спадково, не потребує розвитку;
- в) це індивідуально-психологічні особливості особистості, які визначають відмінності в оволодінні нею знаннями, уміннями і навичками;
- г) поділяються на загальні та спеціальні;
- д) притаманні тільки представникам інтелігенції.

16. Активність – це:

- а) стан, який притаманний тваринам і людині;
- б) загальний стан психічної мобілізації, готовності організму до діяльності, посилення фізіологічних функцій;
- в) процес, що проявляється зовнішньо і внутрішньо;
- г) суто людська властивість;
- д) такого поняття не існує.

17. Мова – це:

- а) специфічно людський засіб спілкування;
- б) засіб спілкування, притаманний як людям, так і тваринам;
- в) суспільне явище, найважливіший засіб організації людських стосунків;
- г) ознака тільки високоорганізованих народів;
- д) система вербальних знаків, які функціонують як засоби спілкування.

18. Характерні ознаки колективу:

- а) суспільна значущість цілей та завдань;
- б) спільна мета;
- в) наявність у групі осіб обох статей;
- г) наявність певної структури та органів управління;
- д) наявність «дрес-коду», обов'язкового для всіх членів колективу.

19. Причини виникнення конфліктів:

- а) відмінності у тлумаченні інформації;
- б) протиріччя виробничих інтересів;
- в) взаєморозуміння;
- г) нерівність у питаннях влади та авторитету;
- д) зміна пір року.

20. Причини зростання кількості дітей з особливими потребами в Україні:

- а) екологічна криза;
- б) нехтування здоровим способом життя як дорослими, так і дітьми;
- в) зловживання алкоголем, паління, наркоманія значної частини дорослого населення;
- г) погіршення стану здоров'я населення через нестабільну економічну ситуацію;
- д) усі відповіді правильні.

12. Рекомендована література

Основна

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2001. – 264с.
2. Варій М.Й. Психологія: навч. пос. (для студ. вищ. навч. закл.) – (2-ге вид.) – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 288с.
3. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія. Практикум: навч. посіб., 3-є вид. – К.: Каравела, 2010. – 280с.
4. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія і практикум: навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2016. – 352с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. – Видання друге, перероблене та доповнене. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 272с.
6. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 256с.
7. Трофімов Ю.Л., Рибалка В.В., Гончарук П.А. та ін. Психологія: Підручник; За ред. Ю.Л. Трофімова. – 3-тє вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 560с.

Додаткова

1. Дубравська Д.М. Основи психології: навч. посіб. – Л.: Світ, 2001.
2. Загальна психологія: підручник / за заг. ред. С.Д. Максименка. – (2-ге вид., перероб. і доп.) – К.: Нова книга, 2004.
3. Мясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посіб. – К.: Вища школа, 2001.
4. Основи психології: підручник / за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – (4-те вид., стер.) – К.: Либідь, 1999.
5. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: підручник. – К.: Либідь, 2005.
6. Бех І.Д. Від волі до особистості. – К.: Україна-Віта, 1995.
7. Власенко В.В. Вчителі – учні: психологія взаємних оцінних ставлень: монографія. – К.: УДПУ ім. М. Драгоманова, 1995.
8. Долинська Л.В., Гоголь О.В., Зінченко Л.М. Педагогічне мовлення: навч.-метод. посіб. зі спецкурсу для педагогічних закладів. – К., 1996.
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: підручник. – К.: ВД Професіонал, 2007. – 608с.
10. Клименко В.В. Психологические тесты таланта. – Х.: Фолио, 1996.
11. Коваленко А.Б. Психологія розуміння творчих задач. – К.: Либідь, 1994.
12. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення: навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. – К.: ЕксОб, 2001.
13. Поліщук В.М. Соціальна психологія: програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення: навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2006.
14. Романець В.А. Історія психології XIX – початку XX століття. – К.: Вища школа, 1995.
15. Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності: підручник для студентів вузів. – К.: Либідь, 1998.
16. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія: модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Професіонал, 2004.

Для нотаток

Методичні рекомендації з дисципліни
«Психологія»

для студентів спеціальності 6.016 Спеціальна освіта,
спеціалізація «Олігофренопедагогіка. Логопедія. Здоров'я людини»

Розробники:

Кляп М.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації;
Романів О.П., кандидат медичних наук, в.о. завідувача кафедри фізичної реабілітації.

Папір офс. Гарнітура Times New Roman Сур/ Друк офс.
Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,86. Зам. № 76
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
dep-editors@uzhnu.ua

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі
видавництва УжНУ «Говерла»

*Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року*

